

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

USKORZ WIELKI

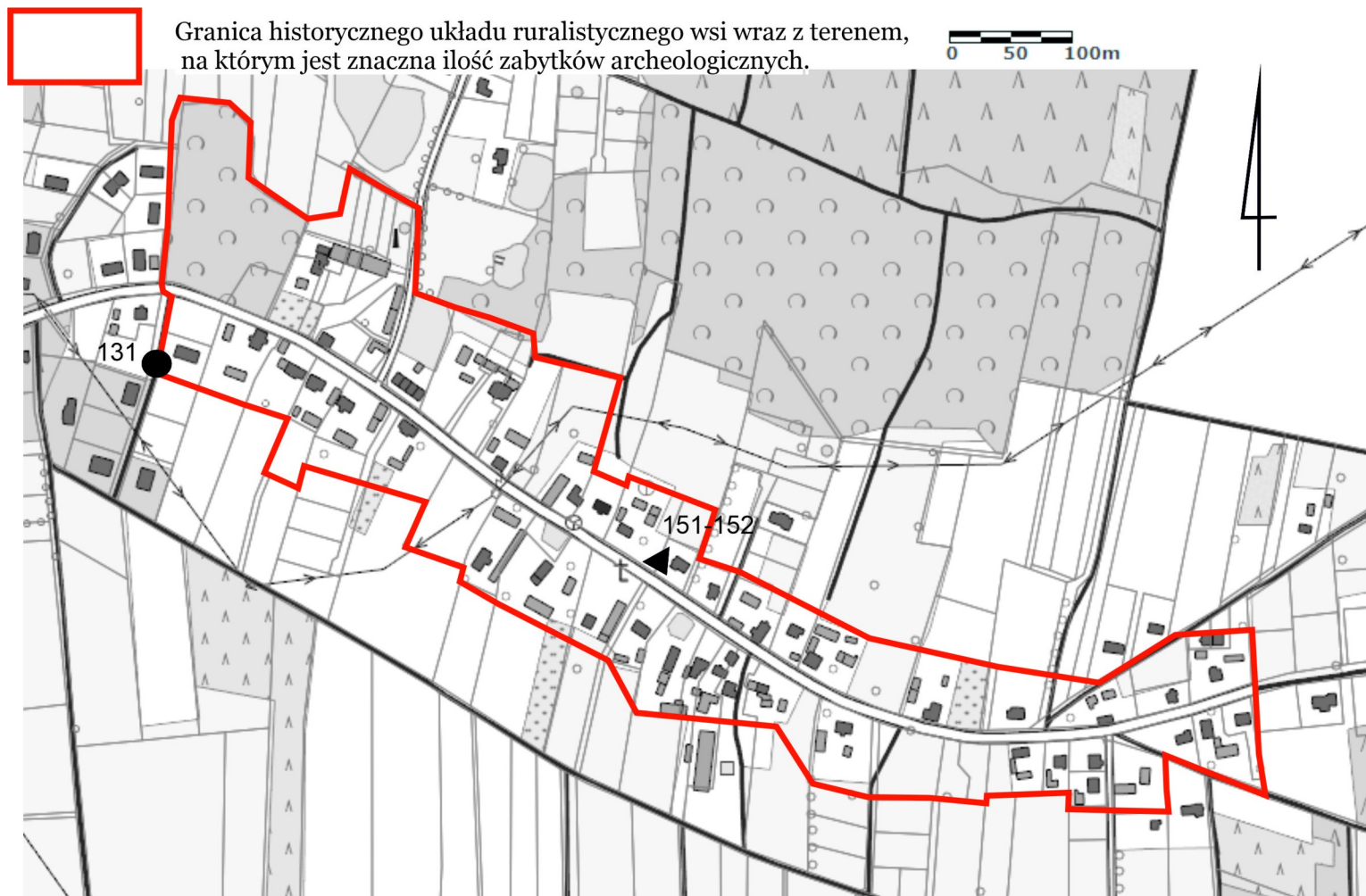
1. Nazwa

**Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków
archeologicznych.**

2. Czas powstania

pradzieje, 1248, 1332, 1945

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **WOŁOWSKI**

Gmina **WOŁÓW**

6. Współrzędne geograficzne

51°19'54"N 16°41'18"E

7. Użytkowanie obecne

mieszkalne
rolnicze

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: 1248, 1317, 1323 r. - Uscor, Vscor; 1376 r. - Wschar; 1400 r. - Uscormagna; 1439 r. - Grosz Awsker, GrolB-Awsker; 1454 r. - Ausker; ok. poł. XVIII w. - Gr. Ausger; 1787 r. - Gros Ausker; 1829 r. - Gr. Ausger; 1830 do 1945 r. - GroB Ausker.

Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi: Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy polskiej-pierwotnej.

Historia wsi i dóbr: W dokumencie z dnia 04. 09. 1248 r. księcia Bolesława wymieniony jest Bogusław de Uscor. W dniu 02. 07.1308 r. Henryk III zwolnił posiadłości swojego wiernego rycerza, Marbot'a von Haugwitz, we wsiach: Mojęcicie i Uskorz ze wszystkich obciążeń. W dniu 17. X 1323 r. Thamo, proboszcz z Uskorza, występuje jako sędzia rozjemczy w sporze pomiędzy klasztorem w Lubiążu a mieszkańcami Ścinawy. W XIV w. Uskorz płaci dziesięcinę biskupowi, a co najmniej od 1332 r. ma własny kościół. W 1332 r. potwierdzenie, że Uskorz Wielki posiadał prawo niemieckie. Wymieniany jest tu sołtys. W 1376 r. w dokumencie kardynała Johanna od św. Marka wymieniany jest kościół w Uskorzu, w kościelnym okręgu wołowskim. W 1454 r. w księdze inkorporacyjnej biskupa Piotra z Wrocławia wzmiankowany jest imiennie kościół parafialny p.w. św. Marcina w Uskorzu. Ok. poł. XVIII w. nie jest potwierdzone istnienie we wsi kościoła. Brak go na mapie Wredego. W 1787 r. Uskorz Wielki znajduje się w okręgu wołowskim. Podzielony jest na dwie własności. W 1830, 1845 r. wieś nadal jest podzielona i ma różnych właścicieli. Do części królewskiej należą 2 młyny wodne: *Jusche-* lub *Jaschemuhle* oraz *Schindlermuhle*. We wsi nie ma kościoła - mieszkańcy obu wyznań korzystają z kościołów wołowskich. Cmentarz ewangelicki dla obu Uskorzów znajduje się w Uskorzu Małym. W 1891 r. w Uskorzu Wielkim notowany jest majątek rycerski. W 1912, 1917, 1937 r. we wsi istnieje majątek rycerski z *Schindelmuhle* i posiadłością wiejską ulicówka usytuowana przy esowato wygiętej drodze o przebiegu (przybliżonym) wschód-zachód. Na zachodnim krańcu miejscowości znajdują się reszty założenia pałacowo-parkowego z folwarkiem. Zabudowa wiejska jest zagrodowa, miejscami zwarta, w przeważającej części szczytowa.

Wykaz stanowisk archeologicznych: 1/151/75-25 skarb- kultura lużycka.

3/152/75-25 cmentarzysko ciałopalne ?

Bibliografia:

- Richard Junke: Wohlau, Geschichte des Furstentums und des Kreises von ..., Wurzburg 1965, GŚL 50212 II, [RJ 1965]
- Knie J.: Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der konigliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845 [K. 1845, s.]
- Regesty Śląskie, pod redakcją Wacława Korty, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5(1360), Wrocław 1992
- Schlesisches Güter-Adressbuch. Verzeichnis samtlicher Rittergueter und selbstandigen Gutsbezirke, sowie der grosseren Landguter der Provinzen Nieder- und Oberschlesien Breslau 1891,1912, 1937
- Wytyczne konserwatorskie do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wołów, Wrocław 2000
- Zimmermann F. A., Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Brieg t. IV 1785; t.VII 1787

Materiały kartograficzne:

- Messtischblatt, pomiar 1887, nowelizacja 1929, wydanie 1937-1940.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych. Inwestycje wymagające prac ziemnych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu parku dworskiego.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023

Justyna Kość